

УДК 811.133.1'367

ГРАМАТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ПРОСПЕКТИВНОСТІ В СУЧАСНИХ РОМАНСЬКИХ МОВАХ

Кіркowska І.С., к. філол. н., доцент

*Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара,
просп. Гагаріна, 72, Дніпропетровськ, Україна*

kirkovska.inga@yandex.ua

У статті розглядаються засоби вираження категорії проспективності в сучасних романських мовах. Категорія проспективності розглядається як протікання процесу в його допочатковій фазі. Основний акцент робиться на розгляді дієслівних перифраз, що містять дієслова руху.

Ключові слова: проспективність, футуральність, дієслова руху, граматицизація, перифрастичні форми.

ГРАММАТИЧЕСКИЕ СПОСОБЫ ВЫРАЖЕНИЯ КАТЕГОРИИ ПРОСПЕКТИВНОСТИ В СОВРЕМЕННЫХ РОМАНСКИХ ЯЗЫКАХ

Кирковская И.С.

*Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара,
просп. Гагарина, 72, Днепропетровск, Украина*

В статье рассматриваются способы выражения категории проспективности в современных романских языках. Категория проспективности рассматривается как протекание процесса в его доначальной фазе. Основной акцент делается на рассмотрении глагольных перифраз, которые содержат глаголы движения.

Ключевые слова: проспективность, футуральность, глаголы движения, грамматикализация, перифрастичные формы.

GRAMMATICAL MEANS OF PROSPECTIVITY REPRESENTATION IN THE MODERN ROMANCE LANGUAGES

Kirkovska I.S.

*Oles Honchar Dnipropetrovsk National University,
Gagarin av. 72, Dnipropetrovsk, Ukraine*

The article focuses on the problem of prospectivity representation in the modern Romance languages (French, Spanish, Italian and Portuguese). The matter of the research deals with the category of prospectivity in the modern Romance languages. The subject is the grammatical means of its realization.

The work aims to analyse the grammatical means of prospectivity actualization as exemplified in the French, Spanish, Italian and Portuguese languages.

The research ascertained that verbs of motion are the constant source for prospectivity formation in Iberian Romance languages: the semantic of such verbs reflects the initial acquisition of prospective meaning, namely the movement forward. As the result, we can claim that the semantic grammatical nature of the verb has already contained the ability of inchoative (the beginning of action).

The main conclusions corresponded to the research proposes are the following:

- the means of prospectivity representation in the Romance languages include: 1) verbal constructions, which contain the verbs of motion or positions (to go/to leave, to come/to have) + a national verb; 2) modal constructions with the meaning of «which», «necessity» / «foresight» or «possibility»; 3) sentences in the Present tense, followed by adverbial modifier of time (later, soon, once).

- the verbs «to go», «to leave», «to come» and «to have» are the most spread way of evolution for prospectivity representation in the Iberian Romance languages. At the sometime the verbs «to go» and «to come» are the most spread means of future tense expressions;

- the markers such as «almost» and imperative can be added to the periphery of prospectivity. However, the action interpretation expressed with the help of these markers should be analysed through the context.

Consequently, the forms of the present tense with the future meaning are the advanced means of futurity in all the Romance languages. Nowadays these forms can express the planned future. Further they can change their meanings and obtain future meaning as a main one while losing their functions.

Key words: prospectivity, futurity, verbs of motion, grammaticalisation, forms of periphrasis.

Стаття присвячена проблемі вираження категорії проспективності в сучасних романських мовах.

Питання аспектології тривалий час привертало увагу лінгвістів, але і до сьогодні вони залишаються актуальними. Такий стан речей пояснюється тим, що недостатньо вивченою залишається сфера аспектуальності, яка представляє великий інтерес з точки зору дослідження специфіки процесів концептуалізації та мовної категоризації дії, що відбувається.

Категорія проспективності та граматичні засоби її реалізації в сучасних романських мовах є однією з маловивчених та багатоаспектних понятійних категорій. Нерозробленість питання про статус категорії проспективності, яка характеризує протікання процесу в його допочатковій фазі, а також відсутність граматичної деталізації її актуалізації в сучасних романських мовах обумовлюють а к т у а л ь н і с т ь цього дослідження.

Об'єктом започаткованого дослідження є категорія проспективності в сучасних романських мовах.

Предметом дослідження слугували граматичні та лексичні засоби реалізації категорії проспективності в сучасних романських мовах.

Метою дослідження є розгляд граматичних засобів актуалізації категорії проспективності на матеріалі французької, іспанської, італійської та португальської мов.

Типологія майбутнього часу належить до однієї з центральних тем дослідження в галузі граматичної типології. Сама тема пов'язана з питаннями діахронічних джерел майбутнього часу та питаннями про еволюцію майбутнього часу.

Траекторія проспективності включає етап, який відображає просторово-часовий образ найближчого майбутнього у вигляді наближення до зміни ситуації. Відомо, що подібні образи формуються в результаті перцептивно-тілесного досвіду через метафоричні образи «руху» та просторово-часові орієнтири [6, с. 110].

Дієслова руху не раз виступали як об'єкт вивчення в лінгвістиці, у тому числі у зв'язку з дослідженням засобів вираження майбутнього часу [4; 8; 9]. За допомогою дієслів руху в різних мовах, і романських, зокрема, відображається первинне сприйняття проспективної дії. У семантико-граматичній природі дієслова вже закладено здатність позначати відношення дії до дистанціювання просторово-часової позиції мовця.

Широкий діапазон дієслів руху в сучасних романських мовах дозволяє дослідити системні процеси, притамані конкретній мові. Майже в усіх романських мовах сполучення дієслова руху плюс інфінітив у значенні *йти* передбачає особливу часову форму, а саме найближчого майбутнього, хоча семантика таких перифраз має інхоативне значення. Слідом за вченими, які вважають справедливим відношення значення найближчого майбутнього до аспектуальних характеристик, ми відносимо цю конструкцію до таких, які відображають певний етап розвитку події, і включаємо поняття, що вона передає (найближча дія) в понятійну ситуацію проспективності.

У романських мовах дієслівна перифраза «йти – майбутній час» є доволі поширеним засобом для позначення ближньої майбутньої дії. Так, у французькій мові це *aller + inf.* (Futur immediat, Futur proche), в іспанській мові це *ir a inf.*, у португальській – *ir + inf. / ira / para inf.*, у каталонській – *anar a inf.*, у галісійській – *ir (a) inf.* [10; 11]. Окрім основної конструкції для позначення проспективної дії як руху до нової ситуації, у французькій мові є *aller + inf.* У французькій мові також використовується конструкція *être en voire de faire qch* [6].

В іберо-романських мовах є дієслова руху *йти* (фр. *aller*, ісп. *ir*, каталан. *andar*),

конструкція з *приходити* є в ретороманській мові: *vegnir a (ad) inf.* у сурсельському діалекті, *gnir a (ad) inf.* в енгадійському діалекті [2]. А ось в іспанській мові використовується дієслово позиції *tener* для передачі найближчого майбутнього.

Окрім зазначених конструкцій, важливим джерелом категорії футуральності є модальні конструкції із значенням бажання, необхідності/передбачуваності або можливості (я хочу зробити X, я повинен зробити X > я (можливо) зроблю X). Іноді форми майбутнього часу утворюються за допомогою теперішнього часу та обставини часу в майбутньому (потім, скоро, одного дня). До такого способу утворення категорії футуральності тяжіє італійська мова. Однак сучасні тенденції розвитку категорії футуральності вказують на те, що такий спосіб утворення запланованого майбутнього є доволі перспективним для французької, іспанської та португальської мов. Наприклад:

фр.: *Demain nous nous promenons*

іт.: *Domani camminiamo*

ісп.: *Mañana andamos*

порт.: *Amanhã vamos andar*

Крім того, форми теперішнього часу, які дуже часто виражають заплановане майбутнє, можуть набувати значення майбутнього часу основного, якщо воно вживається з обставиною часу в майбутньому [4, с. 179].

Важливим положенням теорії граматики є те, що форми дієслів із певним значенням досить тривалий час продовжують зберігати сліди свого похідного значення. Це визначає особливості їх семантики та дистрибуції. Форми майбутнього часу теж мають свої особливості – їх джерелами слугували конструкції з дієсловами руху. Як правило, вони мають такі відтінки значення, як часова близькість ситуації до моменту мовлення (імедіатність) або наявність у суб'єкта наміру здійснити дію в майбутньому на момент мовлення (інтенціональність) [4, с. 179].

Однак ані компонент «часова близькість ситуації», ані компонент «намір суб'єкта» дуже часто не є необхідними компонентами для інтерпретації подібних форм. Так, форми «інтенціонального» майбутнього можуть вживатися і відносно суб'єкта, який не є персоніфікованим, наприклад: фр. *Il va pleuvoir*.

С. Флейтман на матеріалі романських перифрастичних форм з дієсловом *йти* переконливо довів, що такі їхні характеристики, як близьке/швидке майбутнє, не є адекватними стосовно до «йти-майбутнього», що особливості семантики таких форм слід шукати в іншому [9, с. 86–102]. Пізніше усталилась думка про те, що подібні «майбутні часи» на ранніх етапах свого розвитку – не час як такий, а швидше вид, а саме перспектив (prospective aspect). Міркування про скоріше видовий, ніж часовий характер таких форм підтверджується і тим, що можливим є «перспектив теперішнього часу», також «перспектив минулого часу», або навіть «перспектив майбутнього часу» [8], наприклад:

фр.: *Nous allons apprendre le français*

Hier, nous avons déclaré que nous allons apprendre le français

Après tous les préparatifs nous allons nous promener dans les montagnes

Nous tenons à tout préparer pour nous promener dans les montagnes

Перспектив вводить ситуацію розгляду стану справ, який містить передумови для певної наступної ситуації [7, с. 64–65]. Конструкції на кшталт «йти-майбутнє» фактично маркують не майбутнє як таке, а певний стан речей у теперішньому часі. Зауважимо, що так зване допоміжне дієслово в таких конструкціях стоїть вже в теперішньому часі. Тобто

повідомляється, що в момент мовлення є стан справ, який при нормальному розвитку подій призведе до виникнення певної ситуації в майбутньому. Значення майбутнього часу у випадку, коли відлік ведеться від моменту мовлення, виникає як прагматична імплікація, наприклад: фр. *Il va pleuvoir*.

Таке висловлювання може вживатися в контексті, коли, наприклад, мовцю відомо, що погода на вулиці псується: починається сильний вітер, видно хмари і т. ін. Навпаки, коли в контексті нічого безпосередньо не вказує на виникнення ситуації «підє дощ», ця форма не може вживатися. Перший тип контексту є типово проспективним (наявність в точці відліку наміру суб'єкта здійснити дію є окремим випадком проспективної ситуації). Коли ж йдеться про ситуацію в майбутньому, безпосередньо в момент мовлення, підстав стверджувати щось у мовця немає, контекст є предикативним (або прогностичним). Так, можна сказати *En août il pleuvra / В серпні дощитиме*, ґрунтуючись тільки на тому, що минулого серпня дощило – таке висловлювання буде не більш, ніж передбаченням можливої ситуації і суто проспективні форми в подібних контекстах неможливі. Так само є неприпустимим інтерпретування «йти-майбутнє» в підрядному часі, що відноситься до майбутнього, наприклад:

фр.: (1) *Nous vous demandons de nous prévenir quand vous serez prêt*

або

(2) *Nous verrons la suite quand nous serions venus*

Як видно з прикладів, «йти-майбутнє» є неможливим в підрядному часі, що відноситься до майбутнього, а також для майбутнього в майбутньому (фр. *Futur antérieur*). Це пояснюється тим, що ні в реченні (1), ні в реченні (2) немає жодних передумов майбутньої ситуації в момент мовлення. У реченні (1) мовець вважає, що «вони будуть готові», а в реченні (2) мовець вважає, що «він розкаже..., коли побаче». Отже, по-перше, достовірність цієї інформації неможливо перевірити в момент мовлення, а по-друге, у момент мовлення не простежується жодних передумов (чи насіння, як їх називає Б. Комрі) для того, щоб ця дія інтерпретувалась як проспективна.

На думку Т. Мойсака, до царини майбутнього часу / проспективності можна віднести і показники, значення яких характеризуються як «ледве не» [4, с. 97]. Для такої дії характерним є обмеження дії спеціальним показником мови (фр. *à peine, presque*, іт. *a stento*, ісп. *apenas*, порт. *difícilmente* і т. ін.), що відносить ймовірну дію у сферу минулого. Однак для проспективних показників природним є позначення за допомогою спеціального маркера ситуації, що була на межі здійснення, але так і не відбулась, наприклад: *Il est presque tombé*.

Також до периферійної зони категорії проспективності можна віднести й імператив, який задає проспективну семантику, наприклад:

фр. (3) *Venons ensemble!*

Але така дія, взята поза межами контексту, на нашу думку, скоріше інтерпретується як футуральна імплікація, а ось у реченні *Nous nous sommes rencontrés à la fin des contes venons ensemble, j'avais préparé à te montrer quelques chose* дія може розглядатись як проспективна, оскільки, як видно із контексту, готувалась заздалегідь.

Отже, до засобів вираження категорії проспективності в романських мовах можна віднести: 1) дієслівні конструкції, до складу яких входять дієслова руху або позиції (*йти, приходити/мати*) + змістове дієслово; 2) модальні конструкції зі значенням бажання, необхідності/передбачуваності або можливості; 3) речення в теперішньому часі, які супроводжуються обставинами часу в майбутньому (потім, незабаром, невдовзі, одного дня). До периферійної зони категорії проспективності можна віднести маркери на кшталт

«ледве не» та імператив, але інтерпретація дії, що виражається з маркером «ледве не», та наказовий спосіб повинні розглядатися в рамках контексту.

В іберо-романських мовах дієслова *йти/приходити* та *мати* є найбільш розповсюдженим шляхом еволюції для вираження перспективу. У той самий час, дієслова *йти* та *приходити* є найбільш поширеними засобами вираження майбутнього часу.

Форми теперішнього часу в значенні майбутнього є перспективним засобом категорії футуральності в усіх романських мовах. На сьогодні ці форми можуть виражати заплановане майбутнє. У процесі свого розвитку вони можуть набувати значення майбутнього часу як основного, поступово втрачаючи свої функції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алисова Т. Б. Введение в романскую филологию / Т. Б. Алисова, Т. А. Репина, М. А. Таривердиева – М., 1987.
2. Алисова Т. Б. Итальянский язык. Грамматика. Хрестоматия / Т. Б. Алисова, Г. Д. Муравьева. – М., 1997.
3. Бородина М. А. Современный литературный ретороманский язык Швейцарии / М. А. Бородина. – Л., 1969.
4. Майсак Т. А. Типология грамматикализации конструкций с глаголами движения и глаголами позиции : дисс. на соискание ученой степени канд. филол. наук. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Т. А. Майсак. – М., 2002. – 287 с.
5. Федорова И. Р. Модальность возможности в современном русском языке (на материале газет) / И. Р. Федорова. – Калининград : Изд-во Калининград. гос. ун-та, 2000. – 85 с.
6. Федорова Р. М. Языковая объективация категории перспективности : дисс. на соискание ученой степени канд. филол. наук, спец. 10.02.19 «Теория языка» / Р. М. Федорова. – Нижневартковский гос. ун-т, 2014. – 187 с.
7. Comrie B. Aspect / B. Comrie. – Cambridge : Cambridge University Press, 1976.
8. Emanatian M. Chagga ‘come’ and ‘go’: metaphor and the development of tense-aspect / M. Emanatian // Studies in language. – 16–1 : 1–33, 1992.
9. Fleischman S. The future in thought and language: diachronic evidence from Romance / S. Fleischman. – Cambridge : Cambridge University Press, 1982.
10. Heine B. Grammaticalisation : a conceptual framework / B. Heine, U. Claudi, F. Hünnemeyer. – Chicago : University of Chicago Press, 1991b. – P. 46–47.
11. Hopper P. J. Grammaticalisation / P. J. Hopper, E. C. Traugott. – Cambridge : Cambridge University Press, 1993. – pp. 1–88.

REFERENCES

1. Alisova, T., Repina, T., Tariverdieva M. (1987), Vvedenie v romanskuiu filologiiu. Moscow.
2. Alisova, T. and Muraviova, G.(1997), Italijskij yazyk. Grammatika. Hrestomatija. Moscow.
3. Borodina, M. (1969), Sovremennyi literaturnyi retoromanskii yazyk Shveitsarii. Leningrad.
4. Maisak, T. (2002), Tipologija grammatikalizatsii konstruktivno s glagolami dvizheniia i glagolami pozitsii: Thesis abstract for Cand. Sc. 10.02.20 “Srvnitelno-istoricheskoe, tipologicheskoe i sopostavitelnoe yazykoznanie”. Moscow.
5. Fedorova, I. (2000), Modalnost vozmozhnosti v sovremennom russkom yazyke (na materiale gazet). Kaliningrad: Izdatelstvo Kaliningradskogo gosudarstvennogo universiteta.
6. Fedorova, R. (2014), Yazykovaia obiekktivatsiia kategorii prospektivnosti: Thesis abstract for Cand. Sc. 10.02.19 “Teorija yazyka”. Nizhnevartovskii gosudarstvennyi universitet.

7. Comrie, B. (1976), *Aspect*. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Emanatian, M. (1992), Chagga 'come' and 'go': metaphor and the development of tense-aspect // *Studies in language*. 16-1: 1-33.
9. Fleischman, S. (1982), *The future in thought and language: diachronic evidence from Romance*. Cambridge: Cambridge University Press.
10. Heine, B., Claudi, U., Hünnemeyer, F. (1991b), *Grammaticalisation: a conceptual framework*. Chicago: University of Chicago Press. pp. 46-47.
11. Hopper, P. Traugott, E. (1993), *Grammaticalisation*. Cambridge: Cambridge University Press. pp. 1-88.

УДК 802.0-024:801.54

СЛЕНГ І АМЕРИКАНСЬКИЙ МОВНИЙ СТАНДАРТ: ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ

Клименко О.Л., к. філол. н., доцент

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

olga.klimenko.zp@gmail.com

У статті аналізуються причини, механізм та наслідки взаємодії сленгу з американським мовним стандартом. Досліджуються особливості запозичення та асиміляції сленгізмів, їх функціонування у літературній нормі. Визначається роль сленгу в збагаченні сучасної літературної англійської мови США та розвитку її лексико-семантичної системи.

Ключові слова: сленг, мовний стандарт, літературна норма, запозичення, асиміляція.

СЛЕНГ И АМЕРИКАНСКИЙ ЯЗЫКОВОЙ СТАНДАРТ: ОСОБЕННОСТИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

Клименко О.Л.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

В статье анализируются причины, механизм и результаты взаимодействия сленга и американского языкового стандарта. Исследуются особенности заимствования и ассимиляции сленгизмов, их функционирования в литературной норме. Определяется роль сленга в обогащении современного английского языка США и развитии его лексико-семантической системы.

Ключевые слова: сленг, языковой стандарт, литературная норма, заимствование, ассимиляция.

SLANG AND STANDARD AMERICAN ENGLISH: WAYS OF INTERACTION

Klymenko O.L.

Zaporizhzhya National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

The article determines the main ways and means of interaction of slang with Standard American English. The linguistic and sociolinguistic analysis of substandard words adoption, assimilation and functioning in Standard American English reveals the role of slang as source of enrichment of modern American English and development of its vocabulary. The tendency to democratisation is quite a popular trend in modern American English as proven by increased numbers of studies on this issue. American society tends to divide into a dominant culture and various subcultures that flourish within the dominant framework. The subcultures produce slang as a specialized linguistic phenomenon, varying widely in form and content, that depends on the nature of different groups and their relation to each other and to the dominant culture. The article studies slang as socio-cultural phenomenon, which emanates from conflicts in values and stems largely from the verbal transfer of the values of a subculture to diametrically opposed values in the dominant culture. The analysis of different types of subcultures that supply slang (occupational and professional groups, political and youth organizations, the armed forces and sports groups, sexual deviants, narcotic addicts, criminals, ghetto groups and others) provides basis for philological research. The study material proves that with the diffusion of subculture its slang words and expressions may be adopted into the standard language. Slang invades the dominant culture as it seeps out of various subcultures. Some words fall dead or lie dormant in the dominant culture for long periods. Others vividly express an idea already latent in the dominant culture and these are immediately picked up and used. Slang spreads through different channels. Nowadays mass